

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3068/2020. (III. 9.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Sulyok Tamás és dr. Szívós Mária* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Czine Ágnes, dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Pokol Béla, dr. Salamon László és dr. Szalay Péter* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 50.Pkf.632.802/2019/3. számú végzése és a Pesti Központi Kerületi Bíróság 6.Pk.500.014/2019/56. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Vígh Annamária ügyvéd) útján a Fővárosi Törvényszék 50.Pkf.632.802/2019/3. számú végzésével és a Pesti Központi Kerületi Bíróság 6.Pk.500.014/2019/56. számú elsőfokú végzésével szemben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdésének *d*) pontja és 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő és kérte a végzések megsemmisítését. Alkotmányjogi panaszában indítványozta azt is, hogy az Alkotmánybíróság a fenti végzések végrehajtásának felfüggesztésére hívja fel az elsőfokú bíróságot.
- [2] Az indítványozó indokolásában előadta, hogy álláspontja szerint a bírósági végzések sértik az Alaptörvény tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot garantáló XXVIII. cikk (1) bekezdését, ezért alaptörvény-ellenesek. Indítványában utalt arra, hogy a bíróságok a végzéseik meghozatala során egyfelől eljárásjogi hibát vétettek (nem szabályszerű idézés az indítványozó részére), melyet az indítványozó azonban nem indokolt meg, másfelől a bíróságok a tisztességes bírósági eljáráshoz való alapjogot sértő módon utasították el az indítványozó bizonyítási indítványait, úgy, hogy a fél által a szakértőhöz intézett kérdéseket a bíróság nem hagyta jóvá, elzárva ezzel őt a bizonyítástól. Az indítványozó utalt arra, hogy a bíróság nem vizsgálta, hogy a másik fél a gyerekeket milyen körülmények közé vinné, nem vizsgálta azt sem, hogy a gyerekek nem tudnak kommunikálni édesapjukkal, valamint azt sem, hogy az édesapa az egyik gyermek magyarországi bölcsődei beíratásához maga is hozzájárult. Utalt az indítványozó arra is, hogy különböző indokok miatt a bíróság tévesen állapította meg a gyermekek szokásos tartózkodási helyét, ugyanazt a korábban is vitatott táblázatot vette alapul a bíróság, melyben állítása szerint téves adatok szerepelnek. Végül nem vette figyelembe a bíróság az egyik gyermek azon kijelentését sem, miszerint nem akar Ibizán élni.
- [3] Mindezek egyenként is, de különösen a maguk összességében olyan alapjogsérelemnek minősülnek az indítványozó szerint, mely megfelelő alapot ad a végzések alaptörvény-ellenességének megállapításához és azok megsemmisítéséhez.
- [4] 2. Az alkotmánybírósági ügy előzménye az volt, hogy egy magyar anyával szemben egy olasz apa gyermek jogellenes visszatartása miatt bírósági eljárást indított, azért mert az egyébként részben Spanyolországban

részben pedig Magyarországon élő szülők és házastársak közül az anya akként döntött, hogy a négy éves fiú, illetve a két éves leánygyermekével – a szülők házasságának megromlása miatt – a továbbiakban nem külföldre, hanem Magyarországon kíván élni. A bíróságok a bizonyítékokat akként értékelték, hogy a gyermekek szokásos tartózkodási helye Spanyolországban volt, az apa és az anya együttesen gyakorolták a szülői felügyeleti jogokat, az anya pedig a gyermekeket jogellenesen vitte el Spanyolországból (jelen esetben nem engedte vissza Ibizára).

- [5] Az Alkotmánybíróság a 3375/2018. (XII. 5.) számú határozatában (a továbbiakban: Abh.) megállapította, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.II.22.216/2017/13. számú végzése, a Fővárosi Törvényszék 50. Pkf.636.303/2017/4. számú másodfokú végzése, valamint a Pesti Központi Kerületi Bíróság 14.Pk.500.172/2017/11. számú elsőfokú végzése alaptörvény-ellenes volt, ezért azokat megsemmisítette. A megismételt eljárásban a Pesti Központi Kerületi Bíróság és a Fővárosi Törvényszék a jelen alkotmányjogi panasszal támadott végzéseket hozták.
- [6] Az indítványozó a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét jelen ügyben abban látta, hogy a bíróságok a megismételt eljárásban eljárásjogi hibákat vétettek. Úgy vélte, hogy noha a bíróság kirendelte az igazságügyi szakértőt, az indítványozó által feltett kérdésekből egynek sem adott helyt, mint ahogyan annak az indítványnak sem, hogy a bíróság vonjon be társszakértőt, illetve a felekre is kiterjedő szakértői vizsgálatot rendeljen el. Az indítványozó előadta, hogy álláspontja szerint az első fokon eljáró bíróság – az Alkotmánybíróság korábbi határozatával ellentétben – a felajánlott bizonyítási indítványoknak nem adott helyt, megfosztva ezzel az indítványozót a bizonyítás lehetőségétől. Utalt arra is, hogy a bíróságok nem vizsgálták kellő alaposan és körültekintéssel azt, hogy a gyermek Spanyolországba való visszavitele a gyermek számára milyen pszichés vagy testi következményekkel járna.
- [7] Mindezen érvek miatt az indítványozó szerint a bírósági végzések sértik a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, ezért alaptörvény-ellenesek.

II.

- [8] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [9] 2. A Hágai Szerződés érintett rendelkezései:

„1. Cikk Az Egyezmény célja

a) biztosítani a bármelyik Szerződő Államba jogellenesen elvitt vagy ott elrejtett gyermekek azonnali visszajuttatását;”

„3. Cikk A gyermek elvitele vagy elrejtése jogellenes, ha az

a) sérti az azon Szerződő Állam jogrendszere szerint egy személynek, egy intézménynek vagy bármilyen más szervnek – akár együttesen, akár külön-külön – juttatott felügyeleti jogot, amelyben a gyermeknek az elvitelét vagy elrejtését közvetlenül megelőzően a szokásos tartózkodási helye volt; és

b) ezeket a jogokat az elvitel vagy elrejtés időpontjában – együttesen vagy külön-külön – gyakorolták vagy azok gyakorlásában éppen az elvitel vagy elrejtés akadályozta meg az arra jogosultakat.

Az a) pontban említett felügyeleti jogosultság keletkezhet különösen jogszabály, bírói vagy államigazgatási határozat, vagy az azon Állam joga szerint joghatással bíró egyezség alapján.”

„7. Cikk A gyermekek azonnali visszavételének és az Egyezmény más céljai elérésének biztosítása végett a Központi Hatóságok együttműködnek egymással és támogatják az Államuk hatáskörrel bíró szervei közti együttműködést.

Így különösen – akár közvetlenül, akár bármiféle közvetítón keresztül – minden szükséges intézkedést megtesznek avégett, hogy

- a) kiderítsék a jogellenesen elvitt vagy elrejtett gyermek tartózkodási helyét;
- b) ideiglenes intézkedésekkel vagy azok kezdeményezésével megakadályozzák, hogy a gyermeket további ártalom vagy az érdekelt feleket további sérelem érje;
- c) biztosítsák a gyermek önkéntes visszavételét vagy az ügy békés elintézését;
- d) szükség esetén információt cseréljenek a gyermek szociális hátteréről;
- e) általános jellegű tájékoztatást nyújtsanak az Egyezmény alkalmazásával kapcsolatban saját Államuk jogáról;
- f) a gyermek visszavitele érdekében bírói vagy államigazgatási eljárásokat kezdeményezzenek, vagy azokat megkönnyítsék, és – adott esetben – lépéseket tegyenek a láthatási jog tényleges gyakorlásának megszervezésére vagy biztosítására;
- g) ha a körülmények úgy kívánják, jogi segítséget és tanácsot nyújtsanak, vagy az azzal való ellátást megkönnyítsék, beleértve jogi tanácsadó részvételét is;
- h) megtegyék a gyermek biztonságos visszavételéhez szükséges államigazgatási előkészületeket;
- i) az Egyezmény alkalmazásával kapcsolatban folyamatosan tájékoztassák egymást, és – amennyire lehetséges – az Egyezmény alkalmazásának valamennyi akadályát megszüntessék.”

„13. Cikk Az előző cikkben foglalt rendelkezések ellenére a megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavételét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy

- a) a gyermek felett felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv az elvitel vagy elrejtés időpontjában nem gyakorolta ténylegesen e jogokat, illetve előzetesen vagy utólag hozzájárult az elvitelhez vagy elrejtéshez;
- b) a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számára.”

III.

- [10] 1. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése értelmében az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a teljes ülés elé. Ebben az esetben a teljes ülés mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [11] Az indítvány határozott kérelmet tartalmaz. Az indítvány megjelöli az Abtv. 27. §-át, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá amely az indítványozó jogosultságát megalapozza [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont].
- [12] Az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényege a konkrét ügyben az volt, hogy a tisztességes bírósági eljáráshoz való alapjogot sérti-e az, ha a bizonyítási eljárásban a bíróság a szakértő kirendelése során az egyik fél, jelen esetben éppen a bizonyításra kötelezett fél által a szakértő részére feltenni indítványozott kérdések egyikét sem teszi fel, megfosztva ezzel az egyik felet a bizonyítás egyik eszközétől, ellehetetlenítve ezzel az egyik fél egyik bizonyítási eszközének érvényesülését. Az Alkotmánybíróságnak tehát azt kellett megvizsgálnia, hogy sérti-e a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot az a körülmény, hogy a bíróság a bizonyítási eljárást (vagy a bizonyítás egyik eszközét) egyoldalúan alkalmazza, és emiatt annak eredményét is egyoldalúan veszi figyelembe, akképp, hogy ezzel a kiskorú gyermekek érdekei a határozat meghozatala során figyelmen kívül maradtak [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont].
- [13] Az indítvány szerint az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntés: a Fővárosi Törvényszék 50.Pkf.632.802/2019/3. számú végzése és a Pesti Központi Kerületi Bíróság 6.Pk.500.014/2019/56. számú elsőfokú végzése [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont].
- [14] Az indítvány szerint az Alaptörvény megsértett rendelkezése: XXVIII. cikk (1) bekezdés [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont].

- [15] Az indítvány indokolása arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével: az indítványozó álláspontja szerint a bíróságok végzései sértik az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát, mivel az eljárásban a bizonyítás az egyik fél számára jelentősen elnehezült [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont].
- [16] Az indítvány kifejezett kérelmet tartalmaz a bírósági döntések megsemmisítésére [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [17] Az indítvány megjelöli az indítványozó nevét és lakóhelyét; az indítványozó továbbá nyilatkozik arról, hogy az indítvány közzétételéhez hozzájárul [Abtv. 52. § (5) bekezdés].
- [18] Az indítvány mellékleteként megküldte az indítványozó az Alkotmánybíróság részére azokat a dokumentumokat, amelyek az indítványban foglaltakat igazolják [Abtv. 52. § (6) bekezdés].
- [19] 2. A bírói döntés alaptörvény-ellenességét az indítványozó amiatt állítja, mert álláspontja szerint a bíróság az egyébként Alaptörvénnyel összhangban értelmezhető jogszabályi rendelkezéseket nem megfelelően, hanem alaptörvény-ellenesen értelmezte, és alkalmazta, megnehezítve ezzel a bizonyítást. Az indítványozó az egyedi ügyben érintettnek minősül, mivel ő volt a kérelmezett abban az eljárásban, amelyben a másodfokú bíróság a támadott végzést hozta (Abtv. 27. §).
- [20] A bírói döntés az indítványozó állítása szerint a tisztességes eljáráshoz való jogot sérti, tehát az Alaptörvény által biztosított alapjog vélt sérelme alapján az alkotmányjogi panasz befogadható [Abtv. 27. § a) pont].
- [21] A Fővárosi Bíróság végzése jogerős, az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette [Abtv. 27. § b) pont].
- [22] Az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézhezvételétől (2019. május 14.) számított 42. napon, a törvényi határidőn belül nyújtották be [Abtv. 30. § (1) bekezdés].
- [23] Az indítványozó által állított alaptörvény-ellenesség az Alkotmánybíróság szerint olyannak minősül, amely a bírói döntést érdemben befolyásolta, illetve befolyásolhatta (Abtv. 29. §), ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt befogadta.
- [24] Emellett az Alkotmánybíróság az indítványozó végrehajtás felfüggesztésére irányuló kérelmének helyt adott azzal, hogy a végrehajtás felfüggesztésére hívta fel a bíróságot, melynek a bíróság eleget is tett.
- [25] 3. A fentiek szerint az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek, ezért azt befogadta.

IV.

- [26] Az indítvány megalapozott.
- [27] 1. Az Alkotmánybíróság a jelen ügy előzményeül szolgáló alapügyben azt állapította meg, hogy önmagában az ott támadott eljárásjogi rendelkezések sem egyenkénti, sem azok összességében való megsértése nem eredményezte a bírósági eljárás tisztességtelen voltát.
- [28] Ugyanakkor az alapügyben (Abh.) az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy „[a] bíróságok nem vizsgálták kellő alapossggal és körültekintéssel azt, hogy a gyermekek visszavitele a gyermekek számára milyen pszichés, vagy testi következményekkel járna, járhatna. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelen ügyben az okozta, hogy a bíróságok ebben a különlegesen szenzitív esetben a kérelmezett anya szakértő pszichológus kirendelésére irányuló indítványát elutasítva a szakértői bizonyítást mellőzték, anélkül, hogy a szakértő kirendelésének mellőzését megindokolták volna. Ezzel a döntéssel a bíróságok az anyát lényegében az egyetlen lehetséges bizonyítási eszköz igénybevételétől fosztották meg.
- Erre tekintettel az eljáró bíróságok nem kerültek abba a helyzetbe, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog alaptörvényi követelményre figyelemmel megfelelően tudták volna értékelni a gyermekek érdekeit, illetve annak kiemelt védelmét. A bíróságok nem éltek sem azzal a lehetőséggel, hogy igazságügyi szakértőt rendeljenek ki a szakkérdés megválaszolására, sem pedig azt nem indokolták meg, hogy a fél által feljánlott magánszakértői véleményt és annak megállapításait miért nem fogadják el. Önmagában az arra való hivatkozás, hogy az eljárást viszonylag rövid idő alatt be kell fejezni nem elegendő érv arra, hogy a gyermek(ek) érdekének vizsgálata ne valósuljon meg minden részletre kiterjedően. Egyetlen olyan kifejezett jogszabályi rendelkezés sem található a jogrendszerben, mely explicite kizárná egy ilyen tárgyú eljárásban a szakértői bizonyítás lehetőségét.

Összefoglalóan tehát a bíróságok – a fenti felsorolt eljárási szabálytalanságok mellett – nem indokolták meg a szakértő kirendelésének mellőzését egy szakkérdésben az anya bizonyítási indítványa alapján, valamint a bíróságok nem indokolták meg azt sem, hogy ezt a fajta bizonyítást hivatalból miért nem rendelték el. Végül nem indokolták meg a bíróságok azt sem, hogy a visszavitel megtagadhatóságának az anya szerint fennálló okai konkrétan miért nem állnak fenn és ezt szakértő kirendelés nélkül milyen bizonyítékok alapján állapították meg a vizsgált ügyben. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a vizsgált bírósági határozatok indokolási hiányosságai a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét eredményezték és ezzel a gyermekek Alaptörvényben foglalt jogainak kiüresedéséhez vezettek. Az ilyen típusú eljárásokban a gyermekek érdekei feltárásának elmaradása általában sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot.” (Abh., Indokolás [62]–[64])

- [29] 2. Az Alkotmánybíróságnak jelen ügyben az alkotmányjogi panasz alapján mindenekelőtt arról kellett döntenie, hogy megfelelnek-e az Alaptörvényből fakadó alkotmányossági követelményeknek azok a bírói végzések, melyeket az alkotmányjogi panasz támad. Ezek a határozatok az indítványozó szerint ugyanis olyan eljáráson alapulnak, amelyek a bizonyíték(ok) igénybevételének lehetőségét nagymértékben észszerűtlenül korlátozták, illetve az indítványozó szerint lényegében a bizonyítást ellehetetlenítették. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmének vizsgálata a többi alapjoghoz képest ebben a tekintetben részben speciális. Ahhoz ugyanis, hogy az Alkotmánybíróság meg tudja állapítani ennek az alapjognak az esetleges sérelmét, a bírósági eljárást érdemben kell hogy megvizsgálja. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság jelen ügyben nem negyedfokú bíróságként járt el, és nem mérlegelte újra a bizonyítékokat (a bizonyítást), hanem azt vizsgálta meg, hogy az indítványozónak objektíve lehetősége volt-e a bizonyításra, illetve a bizonyítékok előterjesztésére. Ilyen érdemi alkotmányossági vizsgálat hiányában ugyanis az Alkotmánybíróság egyetlen esetben sem tudná megállapítani egy bírósági eljárás esetleges tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot sértő voltát sem, az alkotmányossági vizsgálatnak ugyanis ebben az esetben formálisan hiányozna a tárgya. A kifejtettek alapján a vizsgált ügyben az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg.
- [30] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül döntsön.
- [31] Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját elvi jelentőséggel a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában foglalta össze, amelyet utóbb több döntésében [5/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 75; 14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101, 108; 15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 2002, 116, 118–120; 35/2002. (VII. 19.) AB határozat, ABH 2002, 199, 211] megerősített és továbbfejlesztett. Az Alaptörvény negyedik módosítása 2013. április 1. napjával megváltoztatta az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezések 5. pontját, és ennek alapján az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítették. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az újabb ügyekben felhasználhatja az Alaptörvény hatálybalépése előtt hozott határozataiban szereplő érveket [13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [33]; 22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [40]]. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában – kifejezetten az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontján és az Abtv. 27. §-án alapuló hatáskörével összefüggésben – megerősítette a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos gyakorlatát, és megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadó – az Alkotmánybíróság által korábbi gyakorlatában kimunkált – alkotmányos követelmények nemcsak a szabályozási környezettel, hanem az egyedi bírói döntésekkel szemben is érvényesíthetők (Indokolás [27]).
- [32] A tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95]. A tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266].
- [33] A tisztességes eljáráshoz való jog több garanciális szabályból áll. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és a pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű határidőn belüli elbírálás követelménye. A szabály *de facto* nem állapítja meg, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint

- része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}.
- [34] Az Alkotmánybíróság ennek kapcsán – többek között – a 22/2014. (VII. 15.) AB határozatában kifejtette: Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a fegyverek egyenlősége a tisztességes eljárás egyik meghatározó eleme, amely alapvetően a büntetőeljárásban biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen {erre nézve lásd: 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [31]}.
- [35] Az Alkotmánybíróság számos határozatában kimondta, hogy a testület az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. A (2) bekezdés d) pontja értelmében alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját. Az alkotmányjogi panasz jellegének megfelelően a testület hatáskörébe a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik. Ebből következően az alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírói határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogvédelem nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna. A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki, ami nem adhat alapot számára minden olyan esetben történő beavatkozásra, amikor vélt vagy esetleg valós jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor {3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]}. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]}. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat {3012/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [20]}.
- [36] Ugyanakkor az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog érvényesülésének megítélését minden esetben tartalmi vizsgálathoz kötötte: mint ahogyan jelen ügyben is, elemezte az alapjog állított sérelmére vezető jogszabályi környezetet és bírói döntést, a szabályozás célját és a konkrét ügy tényállását, majd pedig – mérlegelés eredményeként – mindezekből vont le következtetéseket az adott esetre nézve megállapítható alapjogsérelemre nézve {vö.: 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [18]}.
- [37] 3. Az Alkotmánybíróságnak a fenti következetes gyakorlatot szem előtt tartva és azt követve jelen ügygel összefüggésben azt kellett megvizsgálnia, hogy a rendes bírósági eljárásban – amiatt, hogy a bíróságok nem tettek eleget az Alkotmánybíróság korábbi határozatában foglaltaknak – sérült-e az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való joga. „Az Alkotmánybíróság a bíróságok ítéleteit [...] akkor bírálhatja felül, ha azok az Alaptörvény megsabta értelmezési tartományt megsértik, és ezáltal a bírói döntés alaptörvény-ellenes lesz” {3119/2015. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [22]; 3031/2016. (II. 23.) AB végzés, Indokolás [19]}.
- [38] Az Alaptörvény 28. cikk értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.
- [39] Az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik annak vizsgálata, hogy a rendes bíróságok az Alaptörvényt megfelelően értelmezik-e.
- [40] Az Alkotmánybíróság a 17/2016. (X. 20.) AB határozatban megállapította, hogy „[a]z Alkotmánybíróság megítélése szerint ítéleteikben sem a Kúria, sem a Fővárosi Ítélető tábla ezeket az értelmezési kérdéseket nem vizsgálta kimerítően, ezért sem a felülvizsgálati, sem a jogerős ítélet nem felel meg az Alkotmánybíróság által az Abh.-ban értelmezett és az indítványozó által felhívott Alaptörvény IX. cikk (1)–(2) bekezdéseinek. Ugyan a Kúria felülvizsgálati ítéletében már részletesebben igyekezett felhozni az Abh.-t [28/2014. (IX. 29.) AB határozat], tartalmában azonban nem érvényesítette teljes mértékben az abban foglalt alkotmányos vizsgálati szempontokat. [...] A bírósági jogalkalmazásnak tehát abban az értelmezési tartományban kell mozognia, amit az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikke tekintetében az Abh.-ban kialakított. Nem elegendő, ha a bíróságok az Abh. Indokolásának egyes részeit kiemelik, míg az alkotmányos értelmezés más részeinek nem tulajdonítanak jelentőséget. [...] A Kúria ítélete mindezek alapján jelen formájában nem pótolta a jogerős ítéletből hiányzó mérlegelést. Természetesen az a Kúria megítélésének körébe tartozó kérdés, hogy a felülvizsgálat során kizárt bizonyítás okán egyáltalán lett volna-e módja arra, hogy az alaptörvény-ellenes módon hiányzó mérlegelést

elvégezze. Az azonban már nem tartozik ebbe a mérlegelési körbe, hogy érvényt szerez-e az Alaptörvény 24. cikke (1) bekezdésében foglaltaknak, amely szerint »[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve«. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza: az Alaptörvény e cikke mérlegelést nem tűrően az Alkotmánybíróság kötelezettségévé teszi, hogy az Alaptörvénybe ütköző bírósági döntést megsemmisítse és ezáltal is érvényt szerezzen az Alaptörvény normahierarchiában betöltött legfőbb szerepének. Ezt az alkotmányos rendben betöltött kiemelkedő szerepet bontja ki az Abtv. mint sarkalatos törvény 39. § (1) bekezdése, amely az alkotmánybírósági határozat mindenkire nézve kötelező erejét állapítja meg. Ezt vonná kétségbe az, ha az alkotmánybírósági határozatot akár a jogalkotó, akár – mint jelen esetben – a jogalkalmazó szelektíven, megszorítóan alkalmazná, illetve más módon nem érvényesítené megfelelően.” (Indokolás [29]).

- [41] Az Alkotmánybíróság a 20/2017. (VII. 18.) AB határozatában összefoglalóan kimondta, hogy „[a]z Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes bírósági eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon {lásd: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}.” (Indokolás [26])
- [42] Az Alkotmánybíróságnak azt kellett megvizsgálania, hogy az eljáró bíróságok az Alkotmánybíróság jelen ügy előzményeül szolgáló ügyben született határozatában foglaltaknak eleget tettek-e. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás követelményéből a bíróságoknak az a kötelezettsége fakad, hogy a gyermek érdekeit a lehető legszélesebb körben tárják fel, és ehhez a gyermek jogellenes elvitele ügyében folytatott eljárásban az összes lehetséges, a felek által felajánlott bizonyítási eszközt igénybe vegyék annak érdekében, hogy a kiskorú gyermek kiemelten védett érdekeit nyilvánvalóan és egyértelműen megállapíthatóvá tegyék.
- [43] Emiatt az Alkotmánybíróság jelen ügyben azt állapította meg, hogy a bíróságok a szakértő kirendelési kötelezettségüknek csak formálisan tettek eleget, tartalmilag azonban nem.
- [44] A bíróságok által vizsgált esetben a gyermekek kifejezetten alacsony életkorúnak minősülnek, ezért fokozottan ki vannak téve annak, hogy az apjukhoz (Spanyolországba) történő visszavitelük esetén testi vagy lelki károsodást szenvednének vagy a visszavitel más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számukra. Emiatt az ilyen ügyekben a bíróságnak fokozott körültekintéssel kell eljárnia, és a gyermek(ek) érdekeit a lehető legtöbb rendelkezésre álló bizonyítási eszközzel kell felderíteni és védeni.
- [45] Különösen hangsúlyosak a gyermekek érdekei amiatt is, mert a nemzetközi megállapodások mellett az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése külön is rendelkezik arról, hogy minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Erre tekintettel a gyermekek érdekeit közvetlenül érintő eljárásokban különös hangsúlyt kell kapnia az eljárás tisztességes voltának.
- [46] A bíróságok jelen ügyben egyfelől részletesen megvizsgálták azokat az objektív körülményeket és feltételeket (szokásos tartózkodási hely, elvitel jogellenessége, szülői felügyelet tényleges gyakorlása) melyeket a nemzetközi és a hazai szabályozás is megkíván.
- [47] Ugyanakkor a bíróságok ebben a megismételt eljárásban sem vizsgálták kellő alaposággal és körültekintéssel azt, hogy a gyermekek visszavitele a gyermekek számára milyen pszichés vagy testi következményekkel járna, járhatna. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelen ügyben az okozta, hogy a bíróság nem tett eleget az Abh.-ban foglalt kötelezettségének, és a szakértői véleményt arra a kérdésre szűkítette, hogy milyen a gyermekek viszonyulása a korábbi spanyolországi szokásos tartózkodási helyükhöz.
- [48] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a vizsgált bírósági határozatok hiányosságai a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét eredményezték, és ezzel a gyermekek Alaptörvényben foglalt jogainak kiüresedéséhez vezettek. Az ilyen típusú eljárásokban a gyermekek érdekei feltárásának elmaradása általában sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot.
- [49] Emiatt jelen ügyben – az ügy összes körülményének mérlegelését követően – az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy a bíróságok tartalmilag nem tettek eleget bizonyítási kötelezettségüknek. A szakértő formális kirendelése nem elegendő ahhoz, hogy egy bírósági eljárásban a tisztességes eljáráshoz való jog

maradéktalanul érvényesülhessen. Ehhez az is szükséges, hogy tartalmilag is lehetősége legyen a feleknek a bizonyítékok előterjesztésére, jelen ügyben a szakértőhöz kérdések intézésére. Az olyan eljárás, mely ennek nem tesz eleget, sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot.

- [50] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a bíróság a bizonyítás eredményét szabadon mérlegeli, és ez alapján hozza meg döntését. Ebbe a helyzetbe azonban rendes bíróságok csak akkor kerülhetnek, ha a rendelkezésre álló és felajánlott bizonyítási eszközöket nemcsak formálisan, hanem tartalmilag is figyelembe veszik, és azok eredményét a határozatuk meghozatala során fel is használják, döntéseiket ezzel megindokolják.
- [51] 4. Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel megállapítja, hogy jelen ügyben a korábbi Abh. bizonyításra vonatkozó részének korlátozott végrehajtása sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, ezért a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és a bírói ítéleteket megsemmisítette.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
előadó alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [52] Családjogi bíróként szerzett egyik meghatározó tapasztalatom az, hogy ezekben az ügyekben (legszemélyesebb emberi kapcsolatainkban) a jog csak akkor segíthet, ha a felekben legalább minimális szándék van az együttműködésre. Ennek hiányában a jog nem a megoldást jelenti a vitás kérdések rendezésére, hanem azzal éppen ellenkezőleg, a soha véget nem érő vitákhoz biztosíthat újabb és újabb terepet. Az a meggyőződésem alakult ki, hogy a bírónak ilyen esetben mindig a gyermek oldalán kell állnia, mert sajnos a felek a perlekedés során ezt gyakran szem elől tévesztik.
- [53] Sok esetben az is kiderült a perekben, hogy a gyermeknek a párkapcsolati problémák idején biztonságot jelentett a megismert környezet állandósága, még akkor is, ha ebben a közegben mindenki tudta, hogy ez az állandóság egyébként a jog egyértelmű megsértésére épült, ezért alapvetően bizonytalan.
- [54] Az Alkotmánybíróság előtt vizsgált ügyben is felmerülhetnek hasonló kérdések: a felek országhatárokon átnyúló jogvitá(ka)t folytatnak a két kiskorú gyermek szülői felügyeletének megtartásáért/megszerzéséért, mert párkapcsolatuk helyrehozhatatlanul és véglegesen megromlott. Nem csak Magyarországon folyik immár évek óta egy olyan eljárás, amelynek – lévén formai kérdés a tárgya – lényegében hat hét alatt, de legalábbis 2–3 hónap alatt le kellett volna zárulnia, hanem Spanyolországban is lefolytattak egy érdemi, jogerős ítélettel befejezett, a szülői felügyelet kérdéseit is érintő pert. A magyarországi eljárás az Alkotmánybíróság döntése értelmében továbbra is folyamatban marad. A spanyolországi ítélet pedig végrehajtás előtt áll.

- [55] Mindazonáltal az elkövetkező hetekben hetedik életévét betöltő és az ötödik évében járó gyermekek 2017 januárjától kezdődően, három éve Magyarországon élnek. Lassan azt lehet mondani, hogy életük felét Magyarországon töltötték. Mi ebben a helyzetben a gyermekek valódi érdeke?
- [56] A jog, a törvény erre azt a választ adja, ami kiolvasható a magyar bírói végzésekből. Vagy a spanyol bírák ítéleteiből.
- [57] A jog tehát Magyarországon ezt mondja, Spanyolországban pedig ettől eltérőt. Ezért véleményem szerint az igazi döntés „salamoni” lehet csupán. Salamon király bölcs ítélete túlmutatott a jog normatív tartalmán, mégis egyértelmű választ adott arra, hogy melyik szülő alkalmasabb a „szülői felügyelet” gyakorlására.
- [58] Az alkotmánybírósági döntés nyilván nem tudja reparálni a felek közötti (jog)vitát, mert azt ma már sem az Alkotmánybíróság, sem a magyar, sem pedig a spanyol bírák, csak a felek tudják megoldani, ha – túllépve saját érdekeiken – szem előtt tartják a gyermekeik érdekeit.
- [59] Mindezen okoknál fogva nem láttam indokát annak, hogy szembe helyezkedjek a többségi határozat rendelkező részével.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [60] A határozattal – az alkotmányjogi panasszal támadott bírósági határozatok megsemmisítésével – teljes mértékben egyetérték, ugyanakkor az Abtv. 66. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a határozat indokolásához az alábbi párhuzamos indokolás csatolását tartottam szükségesnek.
- [61] 1. A Kúria jogellenesen Magyarországra hozott gyermekek visszavitelével kapcsolatos eljárások vizsgálatára létrehozott joggyakorlat-elemző csoportjának 2013.El.II.G.1/14. számú összefoglaló véleménye (lásd: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_2013_el_ii_g_1_14.pdf) szerint a gyermek jogellenes elvitele tárgyában indult (nemperes) eljárás során két lépcsőben kell döntést hoznia: egyrészt jogellenes-e az elvitel vagy visszatartás; másrészt vizsgálni kell, hogy nem áll-e fenn olyan körülmény, mely a visszavitel megtagadásához vezethet.
- [62] Nem vitás, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló bírósági eljárás során eldöntendő elsődleges – de nem kizárólagos – kérdés az volt, hogy mi tekinthető a gyermekek szokásos tartózkodási helyének, e tekintetben pedig az elvittelt közvetlenül megelőző időszak volt vizsgálandó. A szokásos tartózkodási hely meghatározása ugyanis az elvitel, illetőleg visszatartás jogellenességének előkérdése. Vizsgálandó továbbá az is, hogy jogellenes volt-e az elvitel, illetőleg visszatartás, valamint az, hogy a szülői felügyeleti jogait az eljárást kezdeményező szülő, adott esetben az apa, ténylegesen gyakorolta-e. Végül a bíróságnak vizsgálnia kell, hogy esetlegesen fennáll-e a visszaadás megtagadásának valamely oka, tekintettel a Hágai Szerződés 13. cikkére. A gyermek jogellenes elvitele tárgyú ügyekben alkalmazandó Hágai Szerződés 13. cikke szerint ugyanis „[a]z előző cikkben foglalt rendelkezések ellenére a megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavitelét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy
- a) a gyermek felett felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv az elvitel vagy elrejtés időpontjában nem gyakorolta ténylegesen e jogokat, illetve előzetesen vagy utólag hozzájárult az elvitelhez vagy elrejtéshez;
- b) a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számára.
- Az igazságügyi vagy államigazgatási szerv akkor is megtagadhatja a gyermek visszavitelének elrendelését, ha úgy találja, hogy a gyermek ellenzi a visszavitelét és elérte már az érettségnek azt a fokát, amikor nézetei már számításba veendőek.
- Az e cikkben meghatározott körülmények mérlegelése során az igazságügyi vagy államigazgatási szervek figyelembe veszik a gyermek szociális háttéréről a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti Központi Hatóság vagy más – hatáskörrel bíró – hatóság által szolgáltatott információt.”

- [63] 2. Ahogy azt a határozat is hangsúlyozza, az Abh.-val elbírált alapügyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „[a] bíróságok nem vizsgálták kellő alapossggal és körültekintéssel azt, hogy a gyermekek visszavitele a gyermekek számára milyen pszichés, vagy testi következményekkel járna, járhatna”.
- [64] Álláspontom szerint az Alkotmánybíróság korábbi határozatában megfogalmazott elvárás a jelen ügyben is figyelmen kívül maradt: az eljáró bíróságok a megismételt eljárás során sem vizsgálták kellő alapossggal, hogy a visszavétel megtagadásának a Hágai Egyezmény 13. cikk *b)* pontjában rögzített – az indítványozó által is felvetett – valamely oka fennáll-e.
- [65] A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának már hivatkozott összefoglaló véleménye is kiemelte, hogy „[a]bban az esetben viszont, ha a gyermek lelki károsodásának veszélye éppen a kérelmezett szülőtől való elválás miatt merülne fel, indokolt lehet annak vizsgálata, hogy az adott tagállamban milyen szankcióval (szülői felügyeleti jog megvonása, büntetőjogi intézkedés) sújtanak a gyermeket jogellenesen elvivő szülőt, van-e a szülők között a kapcsolattartásra vonatkozó megállapodás vagy határozat. Ennek a felderítése azért szükséges, hogy a visszavétel ne zárja el a gyermeket teljesen az önkényes magatartást tanúsító, de a tényleges gondozását addig ellátó szülőtől. Sajnos több, az Egyezményben részes állam alkalmaz »retorziót« a jogellenesen eljáró szülővel szemben, ami megnehezíti az Egyezmény alkalmazását, illetve a gyermek érdekével kifejezetten ellentétes eredményhez vezethet.”
- [66] A csatolt igazságügyi pszichológusi szakértői vélemény tanúsága szerint az eljáró bíróságok arra kerestek választ, hogy a gyermekek emlékeznek-e az ibizai lakókörnyezetre; ha igen, van-e azzal kapcsolatban pozitív vagy negatív érzésük; utóbbi esetben megállapítható-e ennek oka, és ezzel kapcsolatos befolyásolás a gyermekek irányába, ha igen, kinek a részéről. Az elsőfokú bíróság a szakvéleményből azt a következtetést vonta le, hogy a gyermekek szorongása édesanyjuk elvesztésére vonatkozik, ami viszont nem ad alapot a visszavétel megtagadására. Az eljáró bíróságok ugyanakkor az indítványozó által a pszichológus szakértőnek feltenni kívánt egyetlen kérdést sem hagytak jóvá, valamint nem adtak helyt további (addiktológus) szakértő kirendelésére vonatkozó kérelmének sem, így elzárták a bizonyítástól úgy, hogy a bizonyítási indítványok elutasításának indokolása is hiányzik (ezzel egyúttal szembemelve az Alkotmánybíróság korábbi határozatával is). A bíróságok továbbá az indítványozó – mint e tekintetben a bizonyításra kötelezett – vonatkozó kérelme ellenére a Hágai Szerződés 13. cikk *b)* pontjában foglaltakat nem vizsgálták, annak ellenére sem, hogy az esetleges jövőbeni lelki károsodás lehetősége a fenti kérdésekre adott válaszokkal nem zárható ki.
- [67] 3. Álláspontom szerint a gyermekek mindenekelőtt való érdeke azt kívánja, hogy a gyermekek visszavételének elrendelését megelőzően a bíróság lehetőség szerint zárjon ki minden, a visszavétel megtagadásához, így a visszavételt kérő fél kérelme elutasításához vezető okot; és vizsgálja meg, hogy a gyermek visszavitele a számára ismeretlen személyi és nyelvi környezetbe, egyben az anyai gondoskodás teljes megszűnése olyan súlyos lelki károsodásnak tenné-e ki, ami egyben elviselhetetlen helyzetet is teremtené a számára. Lényegesnek tartom továbbá, hogy pont a gyermek érdekeit szem előtt tartva ez a vizsgálat terjedjen ki az eljárást kezdeményező, a szülői felügyeleti jogait gyakorló szülő azon körülményeire, melyek a gyermek későbbi elhelyezésének feltételrendszerét befolyásolják, így vizsgálják ezen szülő szokásait, lakhatási és anyagi körülményeit, esetlegesen a szülő életviteléből és hátrányos szokásaiból a gyermekekre kiható szempontokat.
- [68] Ez a vizsgálati szempontrendszer ugyanakkor nem jelenik meg a határozat indokolásában, és ezáltal könnyen arra vezethet, hogy a bíróság a megismételt eljárásában ennek hiányában nem megfelelő, a gyermek érdekeit ténylegesen szolgáló döntést hoz.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

- [69] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [70] Nem értek egyet a rendelkező részben foglalt döntéssel az alábbiakban kifejtett indokok miatt.
- [71] 1. Mindenekelőtt fontosnak tartom kiemelni a következőket a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal összefüggésben.
- [72] 1.1. Az Alkotmánybíróság – amint erre a határozat indokolása is utal – a tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját elvi jelentőséggel a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában foglalta össze, amelyet utóbb több döntésében megerősített és továbbfejlesztett. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában megerősítette a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos gyakorlatát, és megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadó – az Alkotmánybíróság által korábbi gyakorlatában kimunkált – alkotmányos követelmények nemcsak a szabályozási környezettel, hanem az egyedi bírói döntésekkel szemben is érvényesíthetők (Indokolás [27]). Az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog alkotmányos követelményeinek a kidolgozása során – következetes gyakorlatának megfelelően – jellemzően figyelemmel van az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) a gyakorlatára is {3027/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [15]}.
- [73] 1.2. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes {6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95; 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]; 3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [25]}. Ezzel egyezően hangsúlyozza az EJEB is gyakorlatában, hogy az „eljárás egészét” veszi figyelembe, vagyis akkor állapítja meg, hogy sérült a tisztességes tárgyaláshoz való jog [EJEE 6. cikk (1) bekezdés], ha a lefolytatott eljárás egészében nem felelt meg a tisztességes tárgyalás követelményeinek. Egyes eljárási hibák önmagukban nem feltétlen vezetnek az eljárás „tisztességtelenségére” [Barbera, Messegue és Jabardo kontra Spanyolország (10590/83), 1988. december 6., 89. bekezdés; Mirilashvili kontra Oroszország (6293/04), 2008. december 11., 165. bekezdés].
- [74] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint egy eljárás tisztességességét mindig esetről estre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság döntéseiben esetről esetre határozta meg a tisztességes eljárás által megkövetelt konkrét ismérveket [14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101, 108; 15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 2002, 116, 118–120]. Nevesíteni lehet ugyanakkor olyan követelményeket (részjogosítványt), amelyeknek egy bírósági eljárásnak jellemzően meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön. Így például: a törvény által létrehozott bíróság {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]–[34]} független és pártatlan eljárása {21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [58]}, a tárgyalás nyilvánossága és a bírósági döntés nyilvános kihirdetése {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}, a perek észszerű időn belül való befejezése {2/2017. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [51]–[52]} és az indokolt bírói döntéshez való jog {7/2013. III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]} a tisztességes bírósági eljárás elengedhetetlen követelményei.
- [75] Az Alkotmánybíróság e követelményeket a peres eljárás mellett irányadónak tekinti – az adott eljárás sajátosságaihoz igazodóan – a bírósági nemperes eljárásokban is {3064/2019. (III. 29.) AB határozat; 3375/2018. (XII. 5.) AB határozat; 3179/2018. (VI. 8.) AB határozat; 3241/2017. (X. 10.) AB határozat}.
- [76] A nemperes eljárásokban ugyanis a jogalkotó a peres eljárásban jellemző garanciákat is előírhat (például az Alkotmánybíróság által több esetben is vizsgált iparjogvédelmi nemperes eljárások szabályozása). A bíróságoknak az ilyen eljárásokban tárgyalás tartásával kell meghozniuk a döntést, és a bizonyítás szintén a peres eljárás szabályai szerint kerül lefolytatásra, tehát az okirati bizonyításon kívül tanú- és szakértői bizonyításnak is helye van. Az Alkotmánybíróság az ilyen eljárások vonatkozásában a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét mindig az adott eljárásfajta jellemzőihez mérten vizsgálta, vagyis nem azt a garanciarendszert kérte számon, mint a peres eljárásokban, de a tisztességes eljáráshoz való jog alapvető követelményeit – amelyek az eljárásra irányadó törvényi szabályokon alapultak – az eljárás nem nélkülözhetette {lásd különösen: 3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [43]; 3251/2019. (X. 30.) AB határozat, Indokolás [87]}.
- [77] Összességében úgy gondolom, hogy fontos hangsúlyozni: az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljárásból fakadó követelményeket mind a peres, mind a nemperes bírósági eljárásban irányadónak tekinti, ugyanakkor az egyes részjogosítványokból fakadó garanciákat mindig az adott eljárásfajta keretein belül vizsgálja.

Az Alkotmánybíróság jellemzően az adott eljárás egészének a figyelembevételével értékeli, hogy az eljárás tisztességes volt-e. Az Alkotmánybíróság ezért a tisztességes bírósági eljárásból fakadó követelményeket mindig az adott eljárásfajta és eljárási szak sajátosságaihoz igazodóan értékeli.

- [78] 2. Ennek az eljárásnak a tárgya egy gyermek jogellenes elvitele kérdésében való döntés. E jogvita anyagi jogi szabályai jelentős mértékben nemzetközi jogi normákon alapulnak (különösen: Hágai Egyezmény), amelyet az Európai Unió jogi aktusai egészítenek ki. Ez utóbbi körben a 2201/2003/EK rendeletet kell kiemelni. Az jogvita eljárásjogi természetét illetően pedig nem hagyható figyelmen kívül, hogy az ilyen jogvitákban a bíróság egy nemperes eljárás keretében jár el. Ennek részletszabályait a 7/1988. (VIII. 1.) IM rendelet határozza meg, amelyet a polgári perrendtartás szabályai egészítenek ki.
- [79] Az Alkotmánybíróságnak ezen szabályozási környezetre tekintettel kellett állást foglalnia abban a kérdésben, hogy az eljáró bíróságok valóban megsértették-e az indítványozó tisztességes bírósági eljárásához való jogát. Ennek megítélése során pedig fontos mérlegelési szempontokat tartalmaz a Kúriának „a jogellenesen Magyarországra hozott gyermekek visszavitelével kapcsolatos eljárások vizsgálatára” létrehozott joggyakorlat-elemző csoportja által közzétett összefoglaló vélemény (a továbbiakban: Kúria összefoglaló véleménye).
- [80] Mindezek előrebocsátásával a következők kiemelését tartom lényegesnek.
- [81] 2.1. A gyermeki jogok védelme a nemzetközi jogban kitüntetett helyet foglal el. Ennek keretében pedig egy évtizedek óta működő szabályozási rendszer alakult ki. A gyermeki jogok védelmének nemzetközi érvényesülése körében kiemelt szabályozási tárgykör az az eset, amikor az egyik szülő önkényesen kiragadja a közös szülői felügyelet alatt álló gyermeket a megszokott környezetéből, és a szokásos tartózkodás helyéül szolgáló államból egy másik államba viszi. Ennek kezelésére fogadták el a Hágai Egyezményt, amely preambulumban rögzíti: a szabályozás célja, hogy megvédje a gyermeket elvitelük vagy elrejtésük káros következményeitől.
- [82] Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a nemzetközi szabályozás abból indul ki, hogy a jogellenes elvitt *ab ovo* a gyermek érdekével ellentétes magatartásnak tekinti.
- [83] A fentiek alapján tehát megállapítható, hogy a Hágai Egyezményben szabályozott – a gyermeknek a szokásos tartózkodási helye szerinti államba történő azonnali visszavitelét biztosító – eljárás keretében a bíróság az elvitt a gyermek érdekével ellentétes magatartásnak tekinti. A bíróság nem a szülői felügyeleti jog rendezéséről dönt, és ezért nem foglal állást abban a kérdésben, hogy melyik szülő alkalmasabb a gyermek testi, szellemi, erkölcsi fejlődésének biztosítására. A bíróság kizárólag a következő kérdéseket vizsgálja: (i) a gyermek 16 év alatti-e; (ii) hol volt a gyermek szokásos tartózkodási helye; (iii) a szokásos tartózkodási hely szerinti állam joga alapján jogellenes volt-e a gyermek elvitele; (iv) a kérelmező ténylegesen gyakorolta-e a szülői felügyeleti jogait.
- [84] Abban az esetben, ha a fenti feltételek fennállnak, a kérelmező szülő részére az egyezmény 13. cikke lehetővé teszi a visszavitel megtagadásának bizonyítását. A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja ezzel összefüggésben ugyanakkor hangsúlyozta, hogy „[a] magyar bírói gyakorlat – más országok gyakorlatához hasonlóan – a visszavitel megtagadását kivételesnek tartja és megszorítóan értelmezi”. Az összefoglaló vélemény kifejezetten kiemelte, hogy a magyar bírói gyakorlat „[n]em ismeri el a szülő elvitelhez való hozzájárulásának azokat az eseteket, amelyekben a szülő a gyermek külföldre utazásához, ideiglenes külföldön tartózkodásához (pl. magyarországi rokonlátogatáshoz, vakációhoz) ugyan hozzájárult, ám nem egyezett bele abba, hogy a másik szülő a gyermekkel véglegesen vagy tartósan külföldön telepedjen le. Erre tekintettel a bíróságok nem látnak alapot a visszavitel megtagadására olyan esetekben, amikor a gyermektől különélő (de a szülői felügyeleti jogát a különélés alatt gyakorló) kérelmező szülő csak ahhoz adta a hozzájárulását, hogy a kérelmezett a gyermekkel ideiglenesen Magyarországra utazzon, utóbbi azonban ennek ellenére a gyermekkel együtt a végleges letelepedés szándékával maradt itt, és a gyermeket nyomban óvodába íratta be.” (Kúria összefoglaló véleménye, 18. oldal)
- [85] 2.2. Nemcsak a hazai bíróságok, hanem az EJEB gyakorlatában is egyre gyakrabban merülnek fel gyermekek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyek. Ezekben az ügyekben az EJEB a Hágai Egyezmény rendelkezései alapján értelmezi az Emberi Jogok Európai Egyezményének (a továbbiakban: EJE) 8. cikkét. Jellemzően azt hangsúlyozza, hogy a gyermekek szüleikkel történő újraegyesítésével kapcsolatos ügyekben az intézkedés megfelelő voltát végrehajtásának gyorsasága szempontjából is értékelni kell. Az ilyen ügyek sürgős kezelést igényelnek, mivel az időmúlás orvosolhatatlan következményekkel járhat a gyermekek és azon szülő kapcsolatában,

aki nem él velük. A Hágai Egyezmény 11. cikke ezért hathetes határidőt ír elő a szükséges döntés meghozatalára, amelynek elteltét követően a döntésre jogosult szervtől a késedelem okáról nyilatkozat kérhető [*Ignaccolo-Zenide* (31679/96), 2000. január 25., 102. bekezdés].

- [86] Egy magyar vonatkozású ügyben az EJEB hangsúlyozta: jóllehet, hogy az EJEE 8. cikk alapvető célja, hogy védelmet nyújtson az egyén számára a hatóságok önkényes aktusaival szemben, a családi élet hatékony „tiszteltben tartása” pozitív kötelezettségeket is magában foglal. Az e rendelkezés alapján az államra háruló pozitív és negatív kötelezettségek közötti határ nem határozható meg pontosan. Az alkalmazandó elvek azonban hasonlóak. Mindkét összefüggésben figyelemmel kell lenni arra a kényes egyensúlyra, amit meg kell találni az egyén és a közösség egészének versengő érdekei között, s az állam mindkét összefüggésben élvez bizonyos mérlegelési jogkört [*Monory kontra Magyarország és Románia* (71099/01), 2005. április 5., 72. bekezdés]. Az EJEE 8. cikke által az államra rótt pozitív kötelezettségek magukban foglalják a szülő és gyermeke újraegyesítésének biztosítását célzó intézkedések megtételét [*Ignaccolo-Zenide* (31679/96), 2000. január 25., 94. bekezdés].
- [87] E szempontokra tekintettel az EJEB a *Monory-ügyben* megállapította, hogy a román hatóságok nem tettek megfelelő és hatékony erőfeszítést annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak a kérelmezőnek, aki megpróbálta gyermekét visszavitetni Magyarországra azért, hogy szülői jogait gyakorolhassa [*Monory kontra Magyarország és Románia* (71099/01), 2005. április 5., 85. bekezdés].
- [88] 3. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a bíróságok a szakértőkirendelési kötelezettségüknek csak formálisan tettek eleget, tartalmilag azonban nem. A bíróságok ugyanis ebben a megismételt eljárásban sem vizsgálták kellő alaposággal és körültekintéssel azt, hogy a gyermekek visszavitele a gyermekek számára milyen pszichés vagy testi következményekkel járna, járhatna. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét a jelen ügyben ezért az okozta, hogy a bíróság nem tett eleget az Abh.-ban foglalt kötelezettségének és a szakértői véleményt arra a kérdésre szűkítette, hogy milyen a gyermekek viszonyulása a korábbi spanyolországi szokásos tartózkodási helyükhöz.
- [89] Az Alkotmánybíróságnak ezekkel a megállapításaival nem értek egyet.
- [90] 3.1. A konkrét ügyben a szakértői bizonyítás kereteit az eljárásnak a fentiekben bemutatott jellege és az Alkotmánybíróság korábbi határozata jelölte ki.
- [91] Az elsőfokú bíróság az Abh.-ban foglaltakra figyelemmel igazságügyi pszichológus szakértőt rendelt ki. A szakértő feladata a kiskorú gyermekek személyes vizsgálata alapján egyebek mellett annak tisztázása volt, hogy miként emlékeznek vissza a korábbi lakókörnyezetükre, és negatív érzések esetén megállapítható-e ennek oka.
- [92] Az elsőfokú bíróság – figyelemmel az eljárás jellegére – kifejezetten felhívta a szakértő figyelmét, hogy ez az eljárás nem szülői felügyeleti per, így az eljárásnak nem tárgya sem a szülők nevelési alkalmassága, sem a gyermekek kötődése.
- [93] A szakértői vélemény alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a visszatéréssel kapcsolatban nem tárható fel olyan körülmény, amely a gyermekek érdekeivel összeegyeztethetetlen lenne, számukra testi vagy lelki károsodást, illetőleg más módon elviselhetetlen helyzetet eredményezne. Kiemelte azt is, hogy a szakértő nem állapított meg negatív viszonyulást a korábbi szokásos tartózkodási helyükhöz. Az elsőfokú bíróság hangsúlyozta azt is, hogy a szakértő véleménye alapján a gyermekek szorongása nem az oda való visszatéréssel áll összefüggésben, hanem az anyai környezettel.
- [94] A másodfokú bíróság – annak ismételt hangsúlyozása mellett, hogy az eljárásnak nem az volt a tárgya, hogy a gyermekek érdekében áll-e, hogy a jelenlegi magyarországi környezetből kiemeljék, és visszavigyék őket Spanyolországba – az elsőfokú bíróság döntését helybenhagyta, és annak indokaival, a bizonyítási eljárás lefolytatásával, a bizonyítékok értékelésével egyetértett.
- [95] 3.2. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a bizonyítékok értékelése és ezen keresztül a tényállás megállapítása, illetve annak bizonyos fokú felülvizsgálata a jogorvoslati eljárás(ok) során az eljáró bíróságok, végső soron a Kúria feladata. A bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének (annak, hogy a rendes bíróságok egy-egy tényt miként értékelték), valamint a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendelkezik felhatalmazással. A bíróság ezen értékelő tevékenysége nem lehet alkotmányossági vizsgálat tárgya {3259/2019. (X. 31.) AB végzés, Indokolás [26], lásd még: 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [24];

3013/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [18]; 3221/2014. (IX. 22.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [5]].

- [96] Véleményem szerint a jelen eljárásban eljáró bíróságok maradéktalanul eleget tettek – az adott nemperes eljárás keretei között – az Alkotmánybíróság által az Abh.-ban meghatározott bizonyítási kötelezettségüknek. A bíróságoknak a bizonyításra vonatkozó értékelő tevékenysége pedig – amint ezt az Alkotmánybíróság több döntésében is hangsúlyozta – nem lehet alkotmányossági vizsgálat tárgya.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

- [97] A különvélemény 3.2. pontjához csatlakozom.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye

- [98] Nem értek egyet a többségi határozat rendelkező részében foglalt megsemmisítő döntéssel és annak indokolásával sem. Véleményem szerint az eljáró bíróságok a gyermek jogellenes elvitele miatt indult, és az Abh. folytán megismételt nemperes eljárásban hozott határozataikkal nem sértették meg az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát. Az Abh.-hoz fűzött különvéleményemben foglaltakat (lásd: Indokolás [132], [145]) ebben az ügyben is fenntartom.
- [99] 1. Nem értek egyet azzal a többségi állásponttal, miszerint az indítványozó szülőnek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében a tisztességes bírósági eljáráshoz biztosított joga sérelme a gyermekek Alaptörvény XVI. cikkébe foglalt jogainak kiüresedéséhez vezetett. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog Alkotmánybíróság által kibontott tartalma alkotmányossági szempontból jelentős eljárási jogok összességét jelenti. A gyermeki alapjogok (XVI. cikk) nem eljárásjogi természetű jogok, azok sérelme esetén pedig a gyermek fordulhat az Alkotmánybírósághoz.
- [100] A gyermek jogellenes elvitele miatt indult nemperes eljárást szabályozó Hágai Egyezmény alapján véleményem szerint egyébként sem lehet kétséges, hogy az eljárásban a „gyermek érdeke” nem eljárási, hanem az ügy érdemi kérdéseként merül fel.
- [101] 2. Az Abtv. 39. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság döntése mindenkire kötelező. A többségi állásponttal szemben azonban úgy vélem, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét nem okozza és nem is okozhatja, ha megállapítható, hogy a megismételt eljárásban a bíróság nem, vagy nem egészében vette figyelembe az Alkotmánybíróságnak az ügyben született korábbi döntését.
- [102] 3. Az Alkotmánybíróság következetes, a többségi határozatban is hivatkozott gyakorlata szerint „[a]z alkotmányjogi panasz jellegének megfelelően a testület hatáskörébe a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik. Ebből következően az alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírói határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogvédelem nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna. A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki, ami nem adhat alapot számára minden olyan esetben történő beavatkozásra, amikor vélt vagy esetleg valós jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor {3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]}.

Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon [3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]]. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat” [3012/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [20]].

- [103] A többségi állásponttal szemben úgy vélem, hogy az Alkotmánybíróság jelen ügyben – ahogy véleményem szerint az Abh.-ban is – anélkül, hogy ennek elvi indokát, okát adta volna, eltért ettől a gyakorlatától, és törvényességi, szakjogi kérdésekben bírálta felül a bírósági határozatokat. A többségi határozat szerint „[a] szakértő formális kirendelése nem elegendő ahhoz, hogy [...] a tisztességes eljáráshoz való jog maradéktalanul érvényesülhessen. Ehhez az is szükséges, hogy tartalmilag is lehetősége legyen a feleknek a bizonyítékok előterjesztésére, jelen ügyben a szakértőhöz kérdések intézésére.” (Indokolás [49])
- [104] A tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányos tartalma megítélésem szerint nem biztosít jogot a fél számára ahhoz, hogy valamennyi bizonyítási indítványa alapján elrendelje a bíróság a bizonyítást, ahogy ahhoz sem, hogy a bíróság a fél bizonyítási indítványára kirendelt szakértőnek valamennyi, a bizonyító fél által feltenni indítványozott kérdést feltegyen. A polgári ügyekben eljáró bíróságok eljárási cselekményeit szabályozó jogszabályi rendelkezések a bizonyítás elrendelése vagy mellőzése kérdésében való döntést fő szabály szerint a bíróság mérlegelésére bízzák, azzal, hogy döntésüket indokolni kötelesek. Véleményem szerint a bíróságok az eljárásukra irányadó jogszabályi rendelkezésekre figyelemmel jártak el, amikor e döntési jogkörüket gyakorolták. A többségi döntés azonban az eljáró bíróságoknak a bizonyítási eljárással összefüggő tevékenységét nem a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványát jelentő indokolt döntéshez való jogon keresztül vizsgálta.
- [105] 4. A gyermek jogellenes elvitele miatt indult eljárásban a bíróságnak soron kívül kell döntenie, a Hágai Egyezmény is az azonnali visszavitel szükségességét tekinti célnak, és olyan eljárást ajánl a részes államoknak, amely a legkisebb idővesztéssel jár. Az eljárás gyorsítása a Hágai Egyezmény szerint a gyermek érdekét szolgálja. Az eljárás minél rövidebb idő alatt történő befejezésére való törekvés leszűkíti az ilyen eljárások tárgyát, vagyis az eljárásban eldönthető kérdések körét, ezen keresztül pedig a bizonyítandó tényeket. Megítélésem szerint a többségi döntés nem volt kellő figyelemmel ezekre a szempontokra, amikor a bíróságnak a bizonyítási eljárással kapcsolatos tevékenységét felülbírálta.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

- [106] Az ügy kapcsán lezajlott testületi vita számomra egy régen húzódó és lezáratlan értelmezési kérdést hozott a felszínre. A vita a XXVIII. cikk (1) bekezdésben a peres eljárások vonatkozásában rögzített „tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jog” terjedelmét érintette annak kapcsán, hogy az ügy egy szűk jogi kérdésre redukált, nemzetközi egyezményben nagyon rövid határidőt előíró nemperes eljárás elbírálását érintette.
- [107] Az Alaptörvény által az itteni jog peres eljárások vonatkozásában való rögzítése a 2012 januári kezdet után évekig nem volt észlelt az akkori testületi többség számára, csak *dr. Salamon László* alkotmánybíró 2013 februári bekapcsolódása után egy idő elteltével vált ez egyáltalán észlelthé. Ő egy nemperes ügy kapcsán felvetette a vitában, hogy ez nem tartozik a XXVIII. cikk (1) bekezdése alá, és így vissza kellene ezt utasítani. A többség lényegében érdemi vita nélkül félretolta ezt a felvetést, megfelelően annak, hogy a döntési tevékenységünk jórészt továbbra is a régi alkotmánybírósági határozatokon alapult és alapul, és nem az Alaptörvény releváns rendelkezésének értelmezésén, noha időközben 2013 áprilisában épp ezért a negyedik alaptörvény-módosítás kifejezetten hatályon kívül helyezte a régi alkotmánybírósági határozatokat. Némi hezitálás után én végül elfogadtam a XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jognak a kifejezett megokolás nélkül továbblétező kiterjesztett felfogását a nemperes eljárásokra azzal a megokolással, hogy a később felmerült ilyen ügyekben elvétve akadtak olyan anomáliák, melyek az igazságérzetemet bántották, és praktikusan megfelelőnek tűnt ezzel a kiterjesztett használat felépíteni ez ellen. Látni kell azonban, hogy ha mi visszautasítunk ilyen kiterjesztett használatot a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog esetében, akkor, noha

mi, alkotmánybírák nem léphetünk a pástra, de a rendes bíróságok erre szakosodott bírái révén a garanciákkal ellátott eljárásokban az eljárások résztvevői nem maradnak védelem nélkül az erre vonatkozó törvények keretében. Ha pedig ez mégsem elégséges, akkor ott a rendes bíróságok szintjén kell ezt elsősorban orvosolni.

- [108] A mostani vitában azonban számomra evidenssé vált, hogy mivel az indítványozó által előadott narratíva a szűk nemperes eljárás keretein túli alapügy vonatkozásában (Spanyolországban a magyar nő ellen ítéelve az ott élő olasz apának ítélték a gyermekek feletti felügyeleti jogot) igazságossági kételyeket ébresztett a határozat előadó bírójában és a testületi tagok egy részében, lényegében a teljes ügyre kiterjesztve igyekeztek elbírálni az ügyet. Ennek megfelelően a szűk határidő szorításában döntő magyar bírótól nem a nemperes eljárás szűk döntési spektrumát kérték számon, hanem hallgatólagosan átdefiniálva ezt, egy teljes peres eljárás követelményeit. Mivel azonban ennek nem tudott megfelelni, ezért a döntése megsemmisítését tartalmazza a határozat. Ezzel azonban nemcsak a releváns alaptörvényi előírást lépjük át minden elvi megokolás nélkül praktikus célokból, hanem az eljárási jogban kialakult peres és nemperes eljárások distinkcióját is kikezdjük, és a nem arra szabott nemperes eljárásokra rákényszerítjük az időrabló peres eljárási alkotmányos követelményeinket.
- [109] A tanulság számomra ebből a vitából az, hogy vissza kell térni az alapkérdésre, és *dr. Salamon László* alkotmánybíró által kitartóan hangoztatott álláspontot elfogadva maradjunk meg az Alaptörvény releváns előírásának keretén belül. Így a jövőben a nemperes eljárások vonatkozásában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapozott indítványok visszautasítását tudom csak támogatni, ahogy most is csak ezt tudtam volna elfogadni.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [110] Az előzményi Abh.-hoz írott különvéleményemet (lásd: Indokolás [147]–[150]) alapvetően fenntartva, a többségi döntéssel, azaz a bírósági végzéseknek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmére alapított megsemmisítésével nem értek egyet.
- [111] Továbbra is kétségesnek tartom, hogy a tisztességes bírósági eljáráshoz való, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített jog – az észszerűségi megfontolásokon túlmenően, tekintettel annak peres eljárásokra utaló alaptörvényi megfogalmazására is – kiterjedhet-e a peren kívüli eljárásokra is. Ezen kétségek jelentőségére álláspontom szerint fokozottan rávilágít a jelen ügy, amikor az Alkotmánybíróság vizsgálatának tárgya egy – az ügyben érintett nemzetközi egyezményben foglaltak mielőbbi végrehajtására irányuló –, a vonatkozó magyar és nemzetközi jogi szabályozás alapján fő szabály szerint mindössze néhány héten belül, peren kívüli eljárásban meghozandó bírósági döntés (vagy akár több bírósági döntés).
- [112] Annak ellenére, hogy az Alkotmánybíróság döntéseinek *erga omnes* hatálya okán véleményem szerint is az érintett bírói döntés(ek) megsemmisítését eredményezheti, amennyiben megállapítható, hogy az eljáró bíróságok a megismételt eljárás során nem, vagy nem teljeskörűen tesznek eleget az Alkotmánybíróság ezen eljárást megalapozó határozatában foglaltaknak, tekintettel a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog és a peren kívüli eljárások közötti kapcsolat álláspontom szerinti hiányára, az esetleges megsemmisítés jelen ügyben még ebben az esetben sem lenne az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére alapítható.
- [113] Mindezekre tekintettel a támadott bírósági végzések alaptörvény-ellenességének a határozat rendelkező részében foglalt megállapítását és megsemmisítését nem tudtam támogatni.

Budapest, 2020. február 25.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1160/2019.

